

Wymagania edukacyjne z języka polskiego
w Szkole Podstawowej nr 16 w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 1 w Gliwicach

Wymagania edukacyjne dla ucznia klasy IV

Uczeń:

- potrafi posługiwać się formami wypowiedzi poznanymi w klasie IV (opowiadanie twórcze i odtwórcze, opis wyglądu przedmiotu i postaci, dialog, list, kartka pocztowa, zaproszenie, życzenia, odmowa, przeprosiny, powitanie, przepis, ogłoszenie, zawiadomienie, podziękowanie, pamiętnik, notatka w postaci schematu);
- zachowuje trójdzielną kompozycję opowiadania;
- dba o prawidłowy układ graficzny wypowiedzi pisemnej;
- formułuje morał wynikający z baśni;
- rozpoznaje fikcję artystyczną;
- odróżnia dialog od monologu;
- samodzielnie sporządza plan odtwórczy tekstu literackiego i kompozycyjny własnej wypowiedzi;
- wyjaśnia, kim jest podmiot liryczny, narrator i bohater;
- wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych;
- nazywa cechy bohatera i przywołuje czyny, zachowania, które o tym świadczą;
- potrafi nazywać stany psychiczne i ich przejawy;
- samodzielnie i sprawnie posługuje się słownikiem ortograficznym, słownikiem języka polskiego i słownikiem wyrazów bliskoznacznych;
- analizuje utwór poetycki, wskazując: epitety, porównania, wyrazy dźwiękonaśladowcze, uosobienia, kontrast, wersy, rymy, osobę mówiącą w wierszu;
- określa znaczenie dosłowne i przenośne tekstu;
- płynnie czyta nowy tekst;
- biegle rozróżnia części mowy poznane w IV klasie;
- wskazuje różnicę między osobową a nieosobową (bezokoliczniki) formą czasownika;
- poprawnie stosuje formy liczby, osoby, rodzaju, czasu;
- odmienia rzeczowniki przez przypadki i poprawnie stosuje je w zdaniach;
- odmienia przymiotniki i zauważa zależność form przymiotnika od określanego rzeczownika;
- rozpoznaje typy wypowiedzi: zdanie pojedyncze i złożone, równoważniki zdań, wypowiedzenia oznajmujące, pytające, rozkazujące i wykrzyknikowe – rozumie ich funkcje i je stosuje;
- przekształca konstrukcje składniowe, np. zdania złożone w pojedyncze i odwrotnie, zdania w równoważniki zdań i odwrotnie;
- samodzielnie przedstawia za pomocą wykresu budowę zdania pojedynczego;
- sprawnie odróżnia głoski od liter, spółgłoski od samogłosek;
- rozróżnia „i” jako samogłoskę lub zmiękczenie;
- uzasadnia pisownię wyrazów z trudnością ortograficzną;
- poprawnie używa znaków interpunkcyjnych: kropki, przecinka, znaku zapytania, znaku wykrzyknika, cudzysłowu;
- wskazuje główne cechy języka mówionego i języka pisanego;
- posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą polszczyzny;
- używa stylu stosownego do sytuacji komunikacyjnej;

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi;
- rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikacji (np. gest, mimika, postawa ciała);
- zna i stosuje zasady akcentowania wyrazów;
- wygłasza tekst z pamięci;
- rozróżnia współczesne formy komunikatów (np. e-mail, SMS) i odpowiednio się nimi posługuje zachowując zasady etykiety;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line).

Wymagania edukacyjne dla ucznia klasy V

Uczeń:

- potrafi posługiwać się formami wypowiedzi poznanymi w klasie IV i V;
- rozpoznaje elementy rytmizujące wypowiedź, w tym wers, rym, strofę, refren;
- wskazuje cechy mitu, powieści i noweli;
- samodzielnie i sprawnie posługuje się słownikiem ortograficznym, frazeologicznym, wyrazów obcych, języka polskiego i wyrazów bliskoznacznych;
- analizuje utwór poetycki, wskazując elementy poznane w klasie IV i V;
- czyta ze zrozumieniem teksty kultury przewidziane w programie, potrafi analizować je samodzielnie, podejmuje próby interpretacji;
- dokonuje odczytania tekstów przez przekład intersemiotyczny (np. rysunek);
- rozumie, czym jest adaptacja;
- rozróżnia części mowy poznane w klasie IV i V;
- łączy przymiotnik z rzeczownikiem, odmienia i określa przypadek, liczbę i rodzaj;
- rozpoznaje formy przypadków, liczby i rodzaju gramatycznego zaimka oraz określa jego funkcje w wypowiedzi;
- odróżnia czasowniki dokonane od niedokonanych;
- odróżnia temat fleksyjny od końcówki;
- rozpoznaje wyrazy wieloznaczne, rozumie ich znaczenie w tekście oraz świadomie wykorzystuje do tworzenia własnych wypowiedzi;
- rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, rozumie ich znaczenie oraz poprawnie stosuje w wypowiedziach;
- określa rolę przyimków w zdaniu;
- podaje poprawne formy liczebników;
- klasyfikuje rodzaje wypowiedzi, podaje ich przykłady;
- nazywa części zdania, wskazuje sposób ich wyrażenia;
- buduje zdania złożone podrzędnie i współrzędnie;
- podaje wszystkie zasady akcentowania wyrazów w języku polskim omawiane na lekcjach;
- poprawnie zapisuje wyrazy z „i”, „j” po spółgłoskach;
- prawidłowo stosuje przecinki w zdaniu złożonym;
- poprawnie używa znaków interpunkcyjnych: nawiasu;
- rozpoznaje słownictwo neutralne i wartościujące;
- rozróżnia typy komunikatu: informacyjny, literacki, reklamowy, ikoniczny;
- stosuje intonację poprawną ze względu na cel wypowiedzi;
- zna zasady budowania akapitu;
- rozróżnia i wskazuje środki perswazji, rozumie ich funkcję;

- tworzy spójne wypowiedzi ustne i pisemne w następujących formach gatunkowych: sprawozdanie (z filmu, spektaklu, wydarzenia), dedykacja;
- redaguje scenariusz filmowy na podstawie fragmentów książki oraz własnych pomysłów;
- redaguje notatki;
- streszcza tekst.

Wymagania edukacyjne dla ucznia klasy VI

Uczeń:

- potrafi samodzielnie wnioskować, myśleć logicznie;
- biegle posługuje się słownikami i encyklopedią;
- samodzielnie sporządza notatki z lekcji, selekcjonuje materiał rzeczowy;
- formułuje przesłanie wiersza, popierając wypowiedzi odpowiednim cytatem;
- określa funkcję środków artystycznych poznanych w klasie IV i V;
- omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu, w tym tytułu, podtytułu, motto, puenty, punktu kulminacyjnego;
- rozpoznaje bajkę jako gatunek literacki i określa jej główne cechy;
- określa morał wynikający z bajki;
- rozpoznaje w tekście literackim: apostrofę, anaforę, pytanie retoryczne, powtórzenie i określa ich funkcje;
- rozpoznaje odmiany gatunkowe powieści i opowiadania, np. obyczajowe, przygodowe, detektywistyczne, fantastycznonaukowe, fantasy;
- rozpoznaje różne motywy w tekstach;
- rozumie specyfikę tekstów kultury przynależnych do: literatury, teatru, filmu, muzyki, sztuki plastycznej i sztuk audiowizualnych;
- odczytuje teksty, w których współistnieje słowo, dźwięk i obraz jako integralna całość.
- ten sam tekst potrafi przedstawić w formie streszczenia lub opowiadania;
- redaguje artykuł prasowy na podany temat;
- rozumie i poprawnie posługuje się terminami z zakresu epiki, liryki, dramatu, nowych gatunków literackich;
- wskazuje cechy charakterystyczne dla przekazów audiowizualnych;
- potrafi wyjaśnić, od czego zależą formy odmiany rzeczownika;
- odmienia zaimki, wskazuje ich funkcję w zdaniu, uzasadnia zastosowanie skróconych form zaimków rzeczownych;
- rozumie konstrukcję strony biernej i czynnej, przekształca konstrukcję strony biernej i czynnej i odwrotnie, odpowiednio do celu i intencji wypowiedzi;
- biegle stopniuje przymiotniki i przysłówki, nazywa rodzaj stopniowania, pisze poprawnie „nie” z przymiotnikami w stopniu wyższym i najwyższym;
- rozpoznaje różne typy liczebników, określa ich formy gramatyczne i funkcję w zdaniu;
- potrafi uzasadnić użycie danego typu liczebnika; odmienia trudniejsze liczebniki złożone;
- stosuje w zdaniu rzeczownik w różnych funkcjach składniowych (podmiotu, dopełnienia, przydawki);
- rozpoznaje zdanie z orzeczeniem imiennym, omawia jego budowę;
- przeprowadza klasyfikację wypowiedzeń, w tym zdań złożonych współrzędnie, rysuje ich wykresy;

- rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu, wyróżnia człon nadrzędny i podrzędny oraz typy związków: związek zgody, rzędu, przynależności;
- przeprowadza analizę słowotwórczą wyrazów pochodzących od wyrażen przyimkowych i od czasowników;
- poprawnie stosuje wszystkie znaki interpunkcyjne w wypowiedziach;
- poprawnie zapisuje przedrostki np. roz-, bez-, wz-;
- rozróżnia synonimy, antonimy;
- poprawnie używa znaków interpunkcyjnych: dwukropka, średnika;
- rozróżnia retoryczne środki językowe, w tym peryfrazę, powtórzenie, aluzję;
- rozróżnia typy argumentów (logiczne i empiryczne);
- tworzy spójne wypowiedzi ustne i pisemne w następujących formach gatunkowych: opis przeżyć wewnętrznych, charakterystyka, tekst o charakterze argumentacyjnym;
- wygłasza z pamięci tekst, ze zrozumieniem oraz odpowiednią intonacją, dykcją, właściwym akcentowaniem;
- korzysta ze słowników, w tym: synonimów i antonimów oraz terminów literackich.

Wymagania edukacyjne dla ucznia klasy VII

Uczeń:

- rozpoznaje rodzaje literackie: epika, liryka i dramat;
- wymienia cechy charakterystyczne dla poszczególnych rodzajów;
- przypisuje utwór literacki do właściwego rodzaju literackiego;
- rozróżnia gatunki epiki, liryki, dramatu, w tym: pamiętnik, dramat, komedia, fraszka, hymn, sonet, pieśń, tren, ballada – i wymienia ich podstawowe cechy;
- wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, tekst poboczny (didaskalia), monolog, dialog;
- rozpoznaje w tekście literackim: symbol, alegorię, eufemizm, neologizm, zdrobnienie, zgrubienie i określa ich funkcje;
- określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną;
- określa wartości estetyczne poznawanych tekstów literackich;
- określa znaczenia symboliczne w tekstach kultury;
- wykorzystuje w objaśnianiu sensów tekstów literackich elementy wiedzy o historii i kulturze;
- dokonuje interpretacji głosowej czytanych i wygłaszanych tekstów;
- nazywa elementy i interpretuje dzieła sztuki (obraz, grafika, rzeźba, fotografia);
- określa wartości estetyczne poznawanych tekstów kultury.
- rozpoznaje wyraz podstawowy i wyraz pochodny, rodzinę wyrazów, podstawę słowotwórczą, rdzeń i formant w wyrazach pochodnych; wskazuje funkcje formantów w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym, rozumie realne i słowotwórcze znaczenie wyrazu;
- zna zasady tworzenia wyrazów złożonych, odróżnia ich typy;
- rozpoznaje imiesłowowy, rozumie zasady ich tworzenia i odmiany, stosuje imiesłowowy równoważnik zdania i rozumie jego funkcje; przekształca go na zdanie złożone i odwrotnie;
- rozróżnia wypowiedzenia wielokrotnie złożone;
- odróżnia mowę zależną i niezależną, przekształca mowę zależną na niezależną i odwrotnie.
- rozumie znaczenie homonimów;
- wyróżnia środowiskowe odmiany języka;

- wie, na czym polega grzeczność językowa i stosuje ją w wypowiedziach;
- wykorzystuje wiedzę o wymianie głosek w wyrazach pokrewnych oraz w tematach fleksyjnych wyrazów odmiennych;
- poprawnie przytacza cudze wypowiedzi, stosując odpowiednie znaki interpunkcyjne;
- funkcjonalnie wykorzystuje retoryczne środki językowe oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę;
- tworzy logiczną i uporządkowaną wypowiedź, stosując odpowiednią do danej formy gatunkowej kompozycję i układ graficzny;
- rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych;
- wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki oraz innych tekstów argumentacyjnych;
- rozróżnia i wskazuje środki perswazji w tekstach reklamowych, określa ich funkcję;
- tworzy spójne wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych: recenzja, rozprawka;
- wykonuje przekształcenia na tekście cudzym, np. skraca, streszcza, rozbudowuje;
- odróżnia informacje o faktach od opinii;
- rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji.

Wymagania edukacyjne dla ucznia klasy VIII

Uczeń:

- rozpoznaje gatunki dziennikarskie: reportaż, wywiad, artykuł i określa ich podstawowe cechy;
- zna pojęcia ironii, parodii i groteski oraz rozpoznaje je w tekstach;
- wskazuje funkcję użytych w utworze środków stylistycznych: porównanie homeryckie, inwokacja;
- rozpoznaje gatunki: epos, epopeja, tragedia, elegia i określa ich podstawowe cechy;
- omawia i poddaje refleksji podstawowe zagadnienia egzystencjalne;
- wykorzystuje w objaśnianiu utworów literackich wartości uniwersalne związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi, dokonuje ich hierarchizacji;
- wykorzystuje w objaśnianiu utworów literackich potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny, historycznoliteracki, kulturowy, filozoficzny, społeczny;
- dostrzega różnice pomiędzy literaturą piękną a literaturą naukową, popularnonaukową, publicystyką i określa funkcje tych rodzajów piśmiennictwa;
- rozpoznaje nazwy osobowe i miejscowe, rodzaje nazw miejscowych, używa poprawnych form gramatycznych imion, nazwisk, nazw miejscowych i nazw mieszkańców;
- dostrzega zróżnicowanie słownictwa, w tym rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu (np. terminy naukowe, archaizmy, kolokwializmy); rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone – rozumie ich funkcje w tekście;
- zna sposoby wzbogacania słownictwa;
- rozumie mechanizm upodobień fonetycznych, uproszczeń grup spółgłoskowych i utraty dźwięczności w wygłosie; rozumie rozbieżności między mową a pismem;
- rozróżnia treść i zakres znaczeniowy wyrazu;
- rozróżnia regionalne odmiany polszczyzny;
- zna typy skrótów i skrótowców oraz określa ich funkcje;

- rozumie pojęcie stylu, rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny, naukowy, publicystyczny;
- rozróżnia normę językową wzorcową oraz użytkową i stosuje się do nich;
- rozumie, na czym polega błąd językowy;
- określa kontekst komunikatu;
- wykorzystuje wiedzę o różnicach w pisowni samogłosek ustnych i nosowych, spółgłosek twardych i miękkich, dźwięcznych i bezdźwięcznych;
- przyjmuje cudze poglądy lub polemizuje z nimi;
- rozwiązuje postawiony problem;
- stosuje rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych);
- odróżnia przykład od argumentu;
- przeprowadza wnioskowanie jako element wyводу argumentacyjnego;
- tworzy spójne wypowiedzi ustne i pisemne w następujących formach gatunkowych: podanie, życiorys, CV, list motywacyjny, przemówienie, wywiad;
- recytuje tekst jako własną interpretację utworu;
- dokonuje parafrazy tekstu;
- korzysta ze słowników, w tym: etymologicznego.